

СТІЙКИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У РИНКОВИХ УМОВАХ

МАРИНА КРАВЧЕНКО,

асистент кафедри економічної теорії

Приазовського державного технічного університету, м. Маріуполь

У статті розглянуто й узагальнено підходи до визначення стійкого розвитку підприємства, наведено його основні характерні ознаки; визначено вплив відносин підприємства з іншими суб'єктами господарювання в різних сферах діяльності на стійкість його розвитку.

Ключові слова: *стійкий розвиток, промислове підприємство, сфери діяльності, суспільні системи.*

Постановка проблеми. Функціонування вітчизняних промислових підприємств відбувається в конкурентному середовищі, тому господарчі суб'єкти повинні проводити гнучку стратегічну політику свого розвитку для забезпечення стійкої діяльності в будь-якому періоді існування - періоді становлення, зростання діяльності й диверсифікації, стабілізації або скорочення обсягів виробництва і реалізації продукції незалежно від послідовності здійснення перелічених етапів у часі. Основою стійкого розвитку промислового підприємства є перетворення бізнесу, що повинно стати основною метою управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема управління стійким розвитком підприємства досліджувалася в працях багатьох учених-економістів, серед яких слід виділити роботи О. В. Василенка [1], О. В. Зеткіної [2], З. В. Коробкової [3], Н. В. Красовської [4], В. М. Родіонової [5], М. О. Федотової [5], Н. В. Шандової [6], А. Д. Шеремета [7], І. В. Ялдіна [8].

Як зазначають В. М. Родіонова і М. О. Федотова [5], термін "стійкий розвиток" набув поширення в 1987 році після опублікування доповіді "Наше спільне майбутнє", яку підготувала Міжнародна комісія з охорони середовища й розвитку, що працює під егідою ООН. Відповідно до цієї доповіді під стійким розвитком розуміють задоволення потреб людства у наш час без утворення загроз майбутнім поколінням задовольняти свої потреби. Отже, це визначення, що стосується розвитку суспільних систем у світовому масштабі, є актуальним у зв'язку з обмеженістю природних ресурсів, погіршенням кліматичних умов через діяльність людини [10].

Погоджуючись із твердженнями З. В. Коробкової, що досягнення стабільного соціально-економічного стану в країні повинно створювати надійні передумови стійкого розвитку в довгостроковому періоді [3], слід підкреслити, що потрібно нарощувати потенціал суспільного розвитку, поліпшуючи його показники в пер-

спективі й нести відповідальність за збереження високого потенціалу в майбутньому.

Крім того, як наголошує М. Г. Білопольський [9, с. 383], суспільні системи повинні досягти рівноваги у своєму розвитку: у політиці, економіці, соціології, екології, культурі тощо. Потрібно вирішувати протиріччя між природою і людиною на основі організації діяльності людини для утворення стану рівноваги. Важливим є такий розвиток, у т. ч. промислового підприємства, коли витрати одного процесу дорівнюють потребам іншого.

Узагалі слід відмітити, що економічно стійкий розвиток суспільних систем залежить від стабільного розвитку в усіх їх підсистемах, у тому числі виробничій, тобто на промислових підприємствах.

Метою статті є виявлення характерних ознак стійкого розвитку промислового підприємства в процесі здійснення господарської діяльності в сучасних ринкових умовах.

Виклад основного матеріалу. Стійкість промислового розвитку підприємства визначається його ресурсним потенціалом, спроможністю до нейтралізації негативних проявів зовнішнього оточення, запровадженням інноваційних перетворень та реалізацією інвестиційних проектів. Стабільність і надійність відносин підприємства з іншими суб'єктами господарювання також визначають стійкість його фінансового стану. Своєчасне виконання майново-господарських та організаційно-господарських зобов'язань є запорукою успішного ведення бізнесу. Як впливає з положень Господарського кодексу України, майново-господарські зобов'язання підприємства виникають при здійсненні господарської діяльності, а організаційно-господарські - у процесі управління господарською діяльністю. Підставою для настання цих зобов'язань можуть бути акти управління господарською діяльністю, господарські договори, а також законодавчі або інші нормативно-правові акти, що регулюють господарську діяльність.

Досягненню стійкого фінансово-економічного розвитку сприяють певні відносини підприємства як із внутрішнім, так і зовнішнім діловим оточенням. За результатами проведених автором статті досліджень, у табл. 1 наведено основні сфери діяльності

підприємства й сукупність відносин у цих сферах між господарчими суб'єктами, реалізація яких безпосередньо або опосередковано впливає на стійкість функціонування підприємства в ринковому середовищі.

Таблиця 1. - Вплив відносин підприємства на стійкість його розвитку

Сфери діяльності промислового підприємства	Суб'єкти, з якими підприємство вступає в господарські відносини	Сутність відносин підприємства з іншими суб'єктами господарювання	Вплив відносин на стійкість розвитку підприємства
Виробництво продукції	Постачальники матеріальних і технічних ресурсів	Закупівля сировини, основних засобів	Безпосередній вплив
	Промислово-виробничий персонал	Виплата заробітної плати, виконання соціальних зобов'язань	Опосередкований вплив
Реалізація продукції	Покупці продукції	Збут продукції й отримання доходу від реалізації	Безпосередній вплив
Інвестування	Інвестиційні фонди, фондові біржі	Вкладення вільних коштів у цінні папери й отримання процентів	Безпосередній вплив
	Кредитні установи	Оформлення депозиту й отримання процентів	Безпосередній вплив
Фінансування діяльності	Акціонери	Спрямування прибутку на розвиток підприємства	Безпосередній вплив
	Кредитні установи	Отримання кредитних ресурсів і сплата за кредитом	Безпосередній вплив
Кредитування продажу продукції	Покупці продукції	Надання товарного кредиту, продаж продукції з розстрочкою платежу	Опосередкований вплив

З інформації, поданої в табл. 1, випливає, що на стійкість розвитку підприємства у сфері виробництва продукції безпосередній вплив мають відносини з постачальниками сировинних запасів (напівфабрикатів, матеріалів, запасних частин), устаткування, машин і допоміжного обладнання, транспортних засобів тощо. Цей факт пояснюється тим, що процес постачання для виробничої сфери є вкрай важливим: своєчасність, регулярність, періодичність поставок у запланованих обсягах впливає на виконання виробничих планів, які для промислового підприємства є основою операційної діяльності, тобто його стабільності. Відставання від планових завдань із виробництва продукції призводить до невиконання договірних зобов'язань з поставки продукції, до недоотримання доходу й зменшення рентабельності підприємства.

Опосередковано впливають на стійкість розвитку взаємовідносини з трудовим колективом, які складаються з виплати заробітної плати, надання соціальних гарантій (сплата відпусток, лікарняних листів, надання санітарно-курортних путівок) відповідно до трудового договору. Від цих відносин залежить прагнення працівників до підвищення рівня своєї кваліфікації, до сумлінного виконання обов'язків, до надання переваги існуючому працедавцю, а не його конкуренту. Своєчасність оплати праці в обсязі, що відповідає вміням і навичкам персоналу, є також запорукою нерозголошення комерційної таємниці (наприклад, для топ-менеджерів), підвищення продуктивності праці (наприклад, для робітників), що в результаті впливає на фінансові результати підприємства.

У сфері реалізації важливе значення мають відносини з покупцями продукції. У цих відносинах стійкість розвитку підприємства залежить від своєчасності оп-

лати за реалізовану продукцію, від скорочення існуючої дебіторської заборгованості, від наявності постійного попиту на продукцію та постійних зв'язків із оптовими збутовими фірмами, від налагодженості, розвиненості й пошуку шляхів розширення каналів збуту продукції. Відносини щодо реалізації продукції потребують розробки оптимальної цінової політики: встановлення задовільної норми прибутку, з одного боку, і задоволення потреб покупців у співвідношенні ціна-якість продукції, з іншого.

Відносини промислового підприємства з інвестиційними інститутами передбачають отримання додаткового прибутку від розміщення тимчасово вільних коштів у короткострокові фінансові інвестиції. Процес інвестування має безпосередній вплив на стійкість розвитку підприємства, оскільки свідчить про наявність у перспективі потенційних можливостей щодо зростання операційної діяльності, про раціональне використання коштів, про диверсифікацію джерел отримання прибутку.

У сфері фінансування діяльності безпосередній вплив, на думку автора дослідження, мають рішення акціонерів підприємства щодо реінвестування отриманого прибутку, оскільки напрями використання прибутку визначають життєздатність підприємства в перспективі, хоча для господарських товариств виплата дивідендів повинна становити не менше 30 відсотків від чистого (нерозподіленого) прибутку.

Також безпосередньо впливає на стійкість розвитку підприємства залучення зовнішніх коштів у вигляді фінансових кредитів для забезпечення відтворювального процесу; для нарощування обсягів виробництва та реалізації продукції, що передбачає оновлення й введення в експлуатацію нових основних фондів, поповнення оборотного капіталу; для реалізації стратегії

диверсифікації діяльності, для фінансування бізнес-планів.

Така сфера діяльності промислового підприємства, як кредитування обсягів продажу продукції через надання відстрочки або розстрочки платежу, оформлення товарного кредиту, зарахування оплати векселем має опосередкований вплив на стійкість розвитку підприємства, оскільки комерційне кредитування більш притаманне для підприємств сфери торгівлі. Однак використання цих форм розрахунків сприяє прискоренню обігу оборотних коштів, тобто зростанню прибутковості діяльності, що забезпечує стійкі позиції підприємства в ринкових умовах господарювання. Крім того, в умовах фінансово-економічної кризи, кризи неплатежів гострий дефіцит коштів може бути компенсований застосуванням саме комерційних кредитних ресурсів.

Висновки

Узагальнюючи вже отриманий досвід і розроблені положення, слід зазначити, що стійкість досягається завдяки ефективному використанню внутрішніх резервів розвитку під впливом зовнішніх факторів в умовах постійного моделювання й контролю діяльності підприємства в певному господарському середовищі. Стійкість розвитку характеризується як:

- здатність зберігати стан рівноваги або повертатися до нього в умовах негативного впливу зовнішнього оточення;
- довготривала збалансованість таких показників, як доходи і витрати, надходження і витрачання коштів, ресурси, які генеруються й споживаються, попит і пропозиція;
- здатність досягати поставлених цілей згідно із запланованими параметрами динамічного розвитку на основі вдосконалення управління наявними ресурсами й виробничою потужністю, використання сучасної техніки, технології, досягнень в операційному, інвестиційному, фінансовому та стратегічному менеджменті, маркетингу, управлінні персоналом;
- виконання всіх зобов'язань у встановленому порядку (за обсягами, строками, періодами, тривалістю розрахунків);
- досягнення конкурентоспроможного стану в дов-

готривалій перспективі в умовах технологічного прогресу, обмеженості ресурсної бази й жорсткої конкурентної боротьби за певну групу покупців, частку ринку.

У подальшому дослідженні у сфері управління стійкістю підприємства доцільно розробити концептуальні положення забезпечення фінансової стійкості на промислового підприємстві, яка є головним компонентом загальної стійкості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Василенко О. В. Менеджмент устойчивого развития предприятия : [монография] / О. В. Василенко. - К. : Центр учебной литературы, 2005. - 648 с.
2. Зеткина О. В. Об управлении устойчивостью предприятия / О. В. Зеткина. - М. : Аудит, ЮНИТИ, 2003. - 134 с.
3. Коробкова З. В. Экономический механизм устойчивого развития предприятия в условиях растущей хозяйственной глобализации / З. В. Коробкова // Функционирование предприятий в российской экономике: проблемы и решения : сб. науч. тр. / [под ред. В. В. Титова, В. Д. Марковой]. - Новосибирск : ИЭОПП СО РАН, 2006. - С. 57-68.
4. Красовская Н. В. Механизм оценки и управления устойчивостью экономики мебельных предприятий / Н. В. Красовская // Проблемы и перспективы управления экономикой и маркетингом в организации. - 2006. - № 6. - С. 81-86.
5. Родионова В. М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции / В. М. Родионова, М. А. Федотова. - М. : Перспектива, 1995. - 98 с.
6. Шандова Н. В. Розробка механізму управління стійким розвитком підприємств машинобудування / Н. В. Шандова // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - № 2. - С. 101-105.
7. Шеремет А. Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности / А. Д. Шеремет. - М. : ИНФРА-М, 2006. - 415 с.
8. Ялдин И. В. Устойчивое развитие интегрированной структуры бизнеса в контексте сбалансированной системы показателей / И. В. Ялдин // БизнесИнформ. - 2009. - № 7. - С. 70-74.
9. Белопольский Н. Г. Энвайроника - наука будущего развития человечества / Н. Г. Белопольский. - [3-е изд., перераб. и доп.]. - Донецк, 2007. - 436 с.
10. "Наше общее будущее" : доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию (МКОСР) / [под ред. и с послесл. С. А. Евтеева, Р. А. Перелета ; пер. с англ.]. - М. : Прогресс, 1989.

М. Kravchenko

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE MARKET CONDITIONS

The article analyses and summarizes the approaches to the definition of enterprise sustainable development, it presents its main characteristics; it also defines the influence of enterprises activity in different spheres on their development.

Key words: sustainable development, industrial enterprise, sphere of activity, society system.

© М. Кравченко

Надійшла до редакції 28.09.2010

№ 6 (106) жовтень 2010 р.